

Борис Бабін

доктор юридичних наук, професор,
головний науковий співробітник
Інституту законодавства Верховної Ради України,
експерт Асоціації реінтеграції Криму
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9317-3845>
babinb@ukr.net

УДК 341.223.2

ЗАМАХ НА АНЕКСІЮ КРИМУ ТА МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ПРАКТИКА

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена дослідженню міжнародної правової практики анексій та спроб анексії у сучасному міжнародному праві. Доводиться варіативне відображення таких актів держав у міжнародному праві та вказується, що умовою завершення акту анексії є або її визнання з боку міжнародного товариства та суб'єкта міжнародного права, який став жертвою анексії, або припинення такої анексії. Пропонується класифікація анексій та їх спроб на повну та часткову, визначаються особливості анексії як складової агресії.

Доводиться, що оскільки під час спроби анексії (замаху на анексію) Криму застосування сили проти України відбулося та було неправомірним, то така спроба анексії з боку Російської Федерації є елементом (складовою) міжнародного злочину агресії, зокрема враховуючи нову редакцію Римського статуту.

Вказується, що вжиття категорії “замах на анексію” можливе не так щодо статусу Криму, який згідно з міжнародним правом і національним законодавством є тимчасово окупованою територією України, як насамперед стосовно характеристики елементів діянь держави-агресора щодо нього. Вжиття для означення діянь Російської Федерації щодо Криму саме категорії “анексія” (а не “спроба анексії” чи “замах на анексію”) є недопустимим як у законодавстві та міжнародних актах, так і на рівні політичних заяв чи доктрини.

Ключові слова: анексія; замах на анексію; спроба анексії; територіальна цілісність; територіальні претензії; принципи міжнародного права.

Питання міжнародно-правового виміру анексії, складових та ознак цього явища стали гострими для України після початку українсько-російського збройного конфлікту в лютому 2014 р., складовою якого стала окупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі – Крим) Російською Федерацією (далі – РФ). Наступне проголошення РФ власного “суверенітету” над Кримом за допомогою схвалення федеральних та інших законів і підзаконних актів, внесення змін до Конституції РФ, через поширення власних управлінських, фінансових, юридичних механізмів на Крим. Елементом таких дій РФ стали послідовні спроби

“виправдання” вказаних дій як нібито “возз’єднання” Криму з РФ, на дипломатичному, політичному та науково-доктринальному рівнях.

Вказані протиправні дії РФ у вимірі посягання на територіальну цілісність України стали предметом дослідження та оцінки на рівні міжнародних організацій, заяв іноземних країн, законодавства України та правової доктрини. При цьому протиправність зазначених дій РФ як порушення територіальної цілісності України та договорів про неї є безперечною і предметом дискусії (крім тенденційних й упереджених праць російських авторів) не стає¹. Але виникає питання правильної кваліфікації та визначення цих протиправних дій РФ із фактичного захоплення Криму, зокрема у міжнародно-правовому вимірі. Адже в законодавстві України щодо Криму застосовується категорія “тимчасово окуповані території”. Водночас у правовій доктрині та й у заяві окремих посадових осіб іноді вживається термін “анексія”.

При цьому у фактично офіційній заяві Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 20 листопада 2020 р. вказувалося, що термін “анексія” хибний щодо Криму та суперечить українському законодавству². Тому варто дослідити історичний досвід і міжнародну практику застосування цієї категорії щодо територій держав світу.

Сам термін “анексія” походить із латинської мови (“*ad*” – “до чогось” та “*nexus*” – “входження, включення, приєднання”) і породив загальновідомий науці англійський термін “*annex*”, тобто “додаток”. Тому сама собою ця категорія тривалий час не містила якогось прямо злочинного наративу та означала насамперед завоювання, що призводить до контролю за територією. Кембриджський словник англійської мови визначає анексію як “заволодіння частиною землі або країни, зазвичай силою та без дозволу”³. Подібні визначення категорії містять більшість відкритих джерел.

Статут Організації Об’єднаних Націй (далі – ООН) та інші сучасні універсальні угоди міжнародного права не дозволяють казати про наявність договірної визначення анексії. Водночас у резолюції Генеральної Асамблеї ООН (далі – ГА ООН) 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 р. (далі – Резолюція 3314 (XXIX)) вказано, що будь-яка анексія території іншої держави або її частини із застосуванням сили є актом агресії. Із цієї тези слід дійти висновку, що анексія може бути із застосуванням сили або без. Ба більше, сила може застосовуватися проти різних суб’єктів

¹ О Задорожній, ‘Умови правомірності сецесії як засобу реалізації права на самовизначення’ (2014) 17 Правова держава 111–6.

² Термін “анексія” хибний по відношенню до Криму та суперечить українському законодавству’ (Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, 20.11.2020) <<https://mtot.gov.ua/ua/termin-aneksija-hibni-po-vidnoshennju-do-krimu-ta-superechit-ukraiinskomu-zakonodavstvu>> (дата звернення: 22.11.2020).

³ ‘Annexation’ (Cambridge Dictionary) <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/annexation>> (accessed: 22.11.2020).

міжнародного права, які мають права на територію (держави, народи, що борються за самовизначення та інші народи)⁴. Також анексія може бути спрямована на територію всієї держави (повна анексія) або її частини (часткова анексія).

Характерно, що вказана теза Резолюції 3314 (XXIX) була майже дослівно відтворена у резолюції RC/Res.6 від 11 червня 2010 р., якою було внесено зміни до Римського статуту Міжнародного кримінального суду (ст. 8 bis “Злочин агресії”), які набули чинності в 2017 р.⁵. Отже, за відсутності договірної визначення анексії саме така кваліфікація анексії як складової міжнародного злочину агресії (за ознак застосування сили задля такої анексії) сьогодні вбачається сталою та безальтернативною.

Водночас ці положення нічого не кажуть нам про те, з якого моменту починається анексія та коли вона є завершеною. Крім того, незрозуміло, як кваліфікувати анексію, що відбулася без застосування сили (прикладом щодо незаселених територій), а також анексію, яка була вчинена із застосуванням сили лише проти третьої держави. Міжнародна практика свідчить про стале вжиття терміна “анексія” на рівні доктрини, заяв окремих держав і відповідних політико-правових документів до декількох ситуацій, які відбулися після схвалення Статуту ООН та остаточної заборони (а потім і криміналізації) агресивної війни та заборони війни як засобу вирішення міждержавних спорів.

Зокрема, це захоплення та включення у свій склад Республікою Індія у 1961 р. територій Португалії (Гоа, Дамау, Діу та інші). Характерно, що це захоплення території, якому передувало міждержавний збройний конфлікт, не призвело до рішення Ради Безпеки ООН (далі – РБ ООН), попри ініціювання проєкту резолюції 18 грудня 1961 р., заблокованого Радянським Союзом. У цьому проєкті резолюції термін “анексія” не вживався⁶. Відповідні фактичні територіальні зміни тривалий час не визнавались як Португалією, так і низкою країн світу. Водночас Португалія та Індія 31 грудня 1974 р. уклали, а потім ратифікували двосторонній договір, яким Португалія визнала анексію своїх територій Індією. У статті 1 цього Договору Португалія визнає, що ці території ‘вже стали частинами Індії’ та ‘цим повністю визнає повний суверенітет Індії над цими територіями з дат, коли вони стали частинами Індії згідно з Конституцією Індії’⁷.

⁴ Definition of Aggression: General Assembly Resolution 3314 (XXIX) adopted on 14 December 1974. <[https://undocs.org/en/A/RES/3314\(XXIX\)](https://undocs.org/en/A/RES/3314(XXIX))> (accessed: 22.11.2020).

⁵ The crime of aggression. Resolution RC/Res.6, adopted at the 13th plenary meeting, on 11 June 2010, by consensus. <https://asp.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf> (accessed: 22.11.2020).

⁶ Security Council Joint Draft Resolution [France, Turkey, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and United States of America] S/5033, 18 December 1961 <https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/5033> (accessed: 22.11.2020).

⁷ Treaty between the Government of India and the Government of the Republic of Portugal on Recognition of India's Sovereignty over Goa, Daman, Diu, Dadra and Nagar Haveli and Related Matters, signed in New Delhi

Таким чином можна побачити, що для завершення анексії та міжнародно-правового визнання набуття Індією цих територій було необхідно отримати правомірну, договірну згоду на це країни-жертви. Водночас таке завершення фактично може мати й ретроактивний характер, як можна побачити на наведеному прикладі Гоа. Проте він є нетиповим, адже стосується часткової окупації та анексії повноцінно визнаної держави.

Інші ситуації анексії стосуються захоплення певних територій, що на момент захоплення мали неоднозначний правовий статус, який отримали в межах деколонізації. Основними прикладами є ситуації спроби анексії Ізраїлем Східного Єрусалиму та Голанських висот, спроба анексії Королівством Марокко Західної Сахари, спроба анексії Індонезією Східного Тимору. Окремі ситуації ефективного контролю та де-факто спроб анексії доктриною кваліфікуються міжнародним правом дещо в іншому вимірі, як правило, у межах деколонізації чи реалізації прав корінних народів⁸.

Щодо зазначених ситуацій ГА ООН та РБ ООН було схвалено величезну кількість декларацій та резолюцій, які здебільшого оминають вжиття категорії “анексія”, визнаючи при цьому обов’язки відповідних країн як держави, що окупує, зокрема, з урахуванням вимог IV Женевської конвенції. Як приклади слід вказати на резолюції РБ ООН від 20 серпня 1980 р. № 478, від 23 грудня 2016 р. № 2334 (2016) щодо Єрусалиму⁹, резолюцію РБ ООН від 22 квітня 1976 р. № 389 стосовно Східного Тимору¹¹, РБ ООН від 29 травня 1996 р. № 1056 стосовно Західної Сахари¹². Так, саме не виявлене вжиття категорії “анексія” у багатьох резолюціях ГА ООН щодо цих конфліктів (зокрема й у найостанніших, таких як резолюції 74/89¹³, 74/90¹⁴ чи 74/97¹⁵ 2019 р.).

Характерно, що стосовно цих конфліктів регіональні міжнародні організації також намагаються уникати терміна “анексія”, незважа-

on 31-st December 1974 <<http://www.commonlii.org/in/other/treaties/INTSer/1974/53.html>> (accessed: 22.11.2020).

⁸ Question of French Polynesia. Resolution 74/103 adopted by the General Assembly on 13 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/103>> (accessed: 22.11.2020).

⁹ Resolution 478 (1980) of 20 August 1980. Security Council S/RES/478 (1980) <<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/DDE590C6FF232007852560DF0065FDDB>> (accessed: 22.11.2020).

¹⁰ Resolution 2334 (2016) on 23 December 2016. Security Council at its 7853rd meeting, S/RES/2334 (2016) <[https://undocs.org/en/S/RES/2334%20\(2016\)](https://undocs.org/en/S/RES/2334%20(2016))> (accessed: 22.11.2020).

¹¹ Resolution 389 (1976) of 22 April 1976. Security Council S/RES/389 (1980) <[https://undocs.org/S/RES/389\(1976\)](https://undocs.org/S/RES/389(1976))> (accessed: 22.11.2020).

¹² Resolution 1056 (1996) on 29 May 1996. Security Council S/RES/1056 (1996) <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/134/14/pdf/N9613414.pdf>> (accessed: 22.11.2020).

¹³ Israeli practices affecting the human rights of the Palestinian people in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem. Resolution 74/89 adopted by the General Assembly on 13 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/89>> (accessed: 22.11.2020).

¹⁴ The occupied Syrian Golan. Resolution 74/90 adopted by the General Assembly on 13 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/90>> (accessed: 22.11.2020).

¹⁵ Question of Western Sahara. Resolution 74/97 adopted by the General Assembly on 13 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/97>> (accessed: 22.11.2020).

ючи на численні політичні заяви¹⁶, яскравим прикладом чого слід вважати обговорення питання Західної Сахари в Європейському Парламенті¹⁷.

Додамо, що ці ситуації мали різний міжнародно-правовий розвиток. Східний Тимор отримав незалежність через референдум 1999 р., при цьому угоди з Індонезією та рішення ООН щодо такого референдуму, визнання у подальшому Індонезією незалежності Східного Тимору свідчать про те, що анексія цієї території так і не відбулася. Держави світу здебільшого не визнавали Східний Тимор частиною Індонезії, вони визнали новоутворену тиморську державу, а володіння Індонезією Східним Тимором правомірним не вважалося. Ситуації Єрусалиму та Західної Сахари нині незавершені.

При цьому абсолютна більшість країн світу не визнає суверенітет Ізраїлю та Марокко над цими територіями, але у грудні 2020 р. в останні дні президентства Д. Трампа США здійснило визнання анексії щодо Західної Сахари (раніше США також визнали ізраїльський “суверенітет” над Єрусалимом). Характерно те, що у січні 2020 р. Марокко рішенням парламенту заявило про поширення свого суверенітету й над морськими просторами Західної Сахари в Атлантичному океані¹⁸.

Єдиним виявленим винятком із цього системного ухилення ООН від вжиття категорії “анексія” слід вважати ситуацію спроби анексії Кувейту Іраком, яка призвела до низки рішень РБ ООН. Спочатку слово “анексія”, що містилося у проєктах цих рішень¹⁹, вилучалося з їх фінального тексту під час узгоджень²⁰, але все ж було відображене у резолюції РБ ООН 662 (1990) від 9 серпня 1990 р. У статті 1 цього акта РБ ООН вказав на своє рішення, за яким анексія Кувейту Іраком у будь-якій формі та за будь-яким приводом “не має правового значення” (англ. “has no legal validity”) та має розглядатись як “недійсна та нікчемна” (англ. “null and void”), а ст. 2 цієї резолюції закликає держави ООН, міжнародні організації та спеціалізовані агентства “не визнавати таку анексію”²¹.

Самі держави, що вчиняють анексію чи спробу анексії, як правило, не вживають термін “анексія” щодо своїх дій. Єдиним виявленим винятком слід вважати спробу анексії Норвегією Землі Королеви Мод та інших

¹⁶ European Parliament resolution on Western Sahara. Motion for resolution. 23.11.2010 RC-B7-0675/2010 <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-7-2010-0679_EN.html> (accessed: 22.11.2020).

¹⁷ Situation in Western Sahara. European Parliament resolution of 25 November 2010 on the situation in Western Sahara 2012/C 99 E/16 <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/21397d7a-912f-4da2-aecb-8fa2a9332370/language-en>> (accessed: 22.11.2020).

¹⁸ Jean Shaoul, ‘US recognizes Morocco’s annexation of Western Sahara’ <<https://www.wsws.org/en/articles/2020/12/14/isra-d14.html>> (accessed: 14.12.2020).

¹⁹ Security Council. Draft resolution [on Iraqi annexation of Kuwait]. S/21471 9 August 1990 <https://digitallibrary.un.org/record/96073/files/S_21471-EN.pdf> (accessed: 22.11.2020).

²⁰ Resolution 678 (1990) on 29 November 1990. Security Council S/RES/678 (1990) <<https://digitallibrary.un.org/record/102245>> (accessed: 22.11.2020).

²¹ Resolution 662 (1990) of 9 August 1990. Security Council S/RES/662 (1990) <<https://digitallibrary.un.org/record/94573>> (accessed: 22.11.2020).

територій в Антарктиці. Як вказує Уряд Норвегії в офіційній Білій книзі 32 (2014–2015 рр.)²² щодо володінь Норвегії у тому регіоні: саме вона “анексувала” острів Бове у 1928 р., острів Петра I – у 1931 р. та Землю Королеви Мод – у 1939 р.

Показово, що суверенітет Норвегії над островом Бове не оспорюється іншими державами й міжнародними організаціями, а інші територіальні претензії Норвегії відхиляються через їх охоплення Договором про Антарктику 1959 р. Але це не завадило Норвегії заявити 12 червня 2015 р. про нове поширення власних територіальних претензій в Антарктиді, які тепер охоплюють не тільки заявлену Землю Королеви Мод у 1939 р., а й територію (сектор) від цієї претензії до Південного полюсу²³. Вказані територіальні претензії Норвегії, тобто вчинена нею спроба анексії, визнається, серед іншого, Австралією, Францією, Новою Зеландією та Великою Британією. Цей приклад свідчить, що існують ситуації анексії чи її спроби, які вживаються без застосування сили чи погрози силою (Норвегія прагне анексувати *terra nullus*), а тому, поза оцінкою їхньої правомірності, не є міжнародним злочином.

За таких умов не вжиття терміна “анексія” щодо Криму у низці актів міжнародних організацій, насамперед ООН, узагалі не слід вважати чимось специфічним. Воно не впливає на оцінку дій РФ і тим паче статусу Криму як території України. Зокрема, такої згадки не містить резолюція ГА ООН 68/262 від 27 березня 2020 р. “Територіальна цілісність України”²⁴, не вживають термін “анексія” тематичні щорічні резолюції ГА ООН щодо мілітаризації Криму та частин Чорного й Азовського морів 73/194 від 17 грудня 2018 р. та 74/17 від 9 грудня 2019 р.²⁵. Так, саме резолюції ГА ООН 71/205 від 19 грудня 2016 р.²⁶ та 72/190 від 19 грудня 2017 р.²⁷, присвячені порушенням прав людини в Криму, не вживали терміна “анексія”.

Водночас ситуація змінилася після включення до наступної щорічної резолюції ГА ООН щодо прав людини в Криму 73/263 від 22 грудня 2018 р. ст. 3, якою ГА ООН засуджує всі спроби РФ “легітимізувати чи

²² Norwegian Interests and Policy in the Antarctic. White papers Meld. St. 32 (2014–2015) <<https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/meld.-st.-32-20142015/id2415997/sec3>> (accessed: 22.11.2020).

²³ Norwegian Antarctic Territory <https://www.worldstatesmen.org/Queen_Maude_Land.html> (accessed: 22.12.2020).

²⁴ Territorial integrity of Ukraine. Resolution 68/262 adopted by the General Assembly on 27 March 2014 <<https://undocs.org/en/A/RES/68/262>> (accessed: 22.11.2020).

²⁵ Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov. Resolution 74/17 adopted by the General Assembly on 9 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/17>> (accessed: 22.11.2020).

²⁶ Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine). Resolution 71/205 adopted by the General Assembly on 19 December 2016 <<https://undocs.org/en/A/RES/71/205>> (accessed: 22.11.2020).

²⁷ Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 72/190 adopted by the General Assembly on 19 December 2017 <<https://undocs.org/en/A/RES/72/190>> (accessed: 22.11.2020).

нормалізувати” (англ. “*legitimize or normalize*”) “спробу (замах) анексії Криму” (англ. “*attempted annexation of Crimea*”), включаючи автоматичне поширення російського громадянства та протиправні виборчі кампанії²⁸.

Подібну норму містила й наступна резолюція ГА ООН щодо прав людини в Криму 74/168 від 18 грудня 2019 р., яка у ст. 3 засуджувала всі спроби РФ легітимізувати чи нормалізувати спробу (замах) анексії Криму, додавши до складових таких спроб зміну демографічного складу населення Криму²⁹. Водночас ці резолюції вживали термін “окупація Криму” та “держава, що окупує” щодо РФ, констатуючи, що силове захоплення (англ. “*seizure*”) Криму силою є неправомірним і є порушенням міжнародного права, наголошуючи, що “ці території мають бути невідкладно повернуті”. Подібні тези містить і резолюція ГА ООН 75/192 від 16 грудня 2020 р.³⁰.

Отже, резолюції ГА ООН щодо Криму вживають насамперед категорію окупованої території. Водночас із 2018 р. у цих актах згадується спроба (замах) анексії Криму. Якщо класифікувати ці діяння РФ щодо розібраних вище форм анексії, то слід однозначно стверджувати, що це може бути лише спроба анексії, а не анексія як така, адже неіснуючий “суверенітет” РФ над Кримом не визнаний міжнародними організаціями, державами світу та Україною. Тому бажане РФ “приєднання” Криму до РФ, а отже, й нібито “анексія Криму” не відбулася. Водночас ці діяння РФ тоді можуть бути лише спробою часткової анексії та водночас – спробою анексії із застосуванням сили.

Оскільки застосування сили проти України під час такої спроби анексії відбулося та було неправомірним, то така спроба анексії з боку РФ є елементом (складовою) міжнародного злочину агресії, який відображений у Резолюції 3314 (XXIX) (на неї, серед іншого, посилаються і “кримські” резолюції ГА ООН) та відповідно – у новій редакції Римського статуту. Отже, така спроба анексії є складовою міжнародного злочину. Тому українською мовою, зважаючи на традиційну кримінально-правову термінологію, вбачається за доцільне вживати щодо оцінки діянь РФ стосовно Криму саме категорію “замах на анексію”. Таке вжиття можливе не так щодо статусу Криму, який відповідно до міжнародного права та національного законодавства є тимчасово окупованою територією України, а насамперед стосовно характеристики елементів діянь

²⁸ Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 73/263 adopted by the General Assembly on 22 December 2018 <<https://undocs.org/en/A/RES/73/263>> (accessed: 22.11.2020).

²⁹ Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 74/168 adopted by the General Assembly on 18 December 2019 <<https://undocs.org/en/A/RES/74/168>> (accessed: 22.11.2020).

³⁰ Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 75/192 adopted by the General Assembly on 16 December 2020 <<https://undocs.org/en/A/75/PV.46>> (accessed: 22.11.2020).

РФ щодо Криму. Вжиття щодо дій РФ щодо Криму категорії “анексія” (а не “спроба анексії” чи “замах на анексію”) дійсно є недопустимим як у законодавстві та міжнародних актах, так і на рівні політичних заяв чи доктрини. Питання вжиття терміна “замах на анексію” у рішеннях міжнародних судів, арбітражах і трибуналів щодо Криму має стати цікавим предметом наступних наукових досліджень.

REFERENCES

Bibliography

Journal articles

1. Zadorozhny O, ‘Umovy pravomirnosti setsessii iak zasobu realizatsii prava na samovyznachennya’ (2014) 17 *Pravova derzhava* 111–6 (in Ukrainian).

Websites

2. ‘Annexation’ (*Cambridge Dictionary*) <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/annexation>> (accessed: 22.12.2020) (in English).
3. Shaoul J, ‘US recognizes Morocco’s annexation of Western Sahara’ <<https://www.wsws.org/en/articles/2020/12/14/isra-d14.html>> (accessed: 22.12.2020) (in English).
4. ‘Termin “aneksiya” khybny po vidnoshennu do Krymu ta supereshit ukrainskomu zakonodavstvu’ (*Ministerstvo z pytan reintegratsii tymchasovo okupovanykh territoriy Ukrainy*, 20.11.2020) <<https://mtot.gov.ua/ua/termin-aneksija-hibni-po-vidnoshennju-do-krimu-ta-superechit-ukraiinskomu-zakonodavstvu>> (accessed: 22.12.2020) (in Ukrainian).

Borys Babin

ATTEMPTED ANNEXATION OF CRIMEA AND INTERNATIONAL LEGAL PRACTICE

ABSTRACT. The article is devoted to the study of international legal practice of annexations and of attempted annexations in a modern international law. Various reflection of such acts of states in international law is proved and it is indicated that the condition for completion of the act of annexation is either its recognition by the international community and the subject of international law, which became the victim of annexation, or termination of such annexation; the classification of annexations and attempted annexations on full and partial is offered, features of annexation as a component of aggression are defined.

It turns out that since the use of force against Ukraine took place during the attempted annexation of Crimea, such Russian Federation’s attempted annexation is an element of the international crime of aggression, in particular reflected in the new version of the Rome Statute.

It is pointed out that the use of the category of “attempted annexation” is possible not so much in relation to the status of Crimea, which according to international law and national law is the temporarily occupied territory of Ukraine, but primarily in relation

Борис Бабін

to the characteristics of the aggressor State's actions in Crimea. The use of the category "annexation" (rather than "attempted annexation") in relation to the actions of the Russian Federation with regard to Crimea is inadmissible both in legislation and international acts and at the level of political statements or doctrine.

KEYWORDS: annexation; attempted annexation; territorial integrity; territorial claims; principles of international law.

Міжнародно-правові засади миротворчої діяльності міжнародних регіональних організацій у контексті відновлення територіальної цілісності України: Наукова записка / Кресін О. В. (кер. авт. кол., наук. ред.), Савчук К. О., Проценко І. М.; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Норма права, 2019. 212 с.

У книзі досліджено міжнародно-правові засади проведення миротворчих операцій регіональними організаціями – Європейським Союзом, Організацією з безпеки і співробітництва в Європі, а також субрегіональною – Організацією Північноатлантичного договору. Зокрема, представлено принципи здійснення миротворчості та діяльності з управління кризами регіональними організаціями у кореляції та взаємодії з миротворчою діяльністю Організації Об'єднаних Націй, засади здійснення миротворчої та антикризової діяльності у праві кожної з цих регіональних організацій та їх взаємодії між собою і з державами-реципієнтами, механізми ухвалення рішень у цій сфері, планування операцій, їх забезпечення, оцінка досягнутих результатів, досвід проведених операцій. Увагу звернено на діяльність спеціальних місій цих організацій і перспективи їх використання для припинення агресії Російської Федерації на Донбасі, а також інші можливості використання з цією метою потенціалу ЄС, ОБСЄ і НАТО.

www.pravoua.com.ua